

Yunus Peygamberin kıssası örneğinde Risâle-i Nur'un, kıssaları anlamaya yönelik metodu

Sözlükte olay, haber, söz, hikaye, anlatım gibi manalara gelen kıssa kelimesi¹ tefsir ıstılahı olarak Allah'ın Kur'an-ı Kerim'den geçmiş ümmetler, peygamberler ve salih kullarla ilgili verdiği bilgi, hadise ve anlatımlar demektir.² Ayet-i kerimede belirtildiği üzere Allah Hz. Peygambere ve onun şahsında ümmetine düşünülmesi ve ibret alınması için "bir takım kıssalar" anlatmıştır.³ Kur'an'da 25 dolayında peygamberin kıssasına atıfta bulunulmuş, bunların hayatlarından pasajlar aktarılmıştır.

Kur'an'daki kıssalarla ilgili geçmişte ve yakın dönemde bir kısım tartışmalar yapılmış, günümüzde de zaman zaman yapılmaya devam etmektedir. İlk dönemlerden itibaren yazılan tefsir usulü kitaplarında genel metodoloji içerisinde kıssaların nasıl ele alınması gerektiği üzerinde durulmuş, müfessirler telif ettikleri eserlerde bu usuller çerçevesinde yorumlar yapmışlardır. Bazı İslam alimleri ise peygamber kıssalarıyla ilgili müstakil eserler telif etmişlerdir. "Kısasü'l-enbiya" veya "Kasasü'l-enbiya" isimleriyle meşhur olan bu eserlerde muhtelif peygamberlerin kıssaları nakledilmiş, bunlardan çıkartılan dersler verilmeye çalışılmıştır.⁴

Yakın dönemdeki tartışmalarda -Kur'an araştırmaları yapan oryantalistlerin de etkisiyle- ya bu noktadaki itirazları cevaplandırmaya ya da savunmaya yönelik olarak kıssaların otantikliği meselesi üzerinde durulmuştur. Bazıları bunların otantik değil, ifade ettiği anlam itibarıyla ele alınmasını ileri sürmüş, bazıları da ilahi Kelamda yer almış olmaları hasebiyle bunların otantikliğinden şüphe edilemeyeceğini, ancak bu yapılırken fiziki vakıaların arkasındaki asıl mesajın da göz ardı edilmemesi gerektiğini savunmuştur.

Kur'an-ı Kerim'de kıssaların yer alış hikmetiyle ilgili çeşitli hususlar üzerinde durulmuştur. Bunların başlıcaları şöyle özetlenebilir:

1. Hz. Peygamberin nübüvvetini tasdik etmek. Zira herkesçe bilindiği üzere o ümmi bir şahıstı. Her hangi bir bilginden ders almamış, geçmiş ümmetlerle ilgili eserler okumamıştı. Aksine Cebrail kendisine gelmiş ve önceki ümmetler ve bazı peygamberlerin yaşadıkları olaylar hakkında bilgiler arz etmiştir. Ümmi bir insanın asla söyleyemeyeceği anlatımlar, onların vahiy olduğunu, Hz. Muhammed'in de peygamber olduğunu gösterir.
2. Kendisine ve ümmetine örnek teşkil etmek. Önceki ümmetlere gönderilmiş peygamber ya da salih insanların kıssaları, Hz. Peygamber ve onun ümmeti için örnek ve model teşkil etmiştir. Esasen ona diğer peygamberlere verilen mucizelerin tamamı verildiği gibi, aynı zamanda O, bütün peygamberlerin güzel hasleti ile de donatılmıştır.
3. Kendisinin ve ümmetinin şerefini bildirmek, evvelki peygamberlerin çektiği sıkıntıyı hatırlatmak ve yaşanan sıkıntılara

karşı teselli etmek. Zira gönderilen hiçbir peygamber tebliğ görevini kolaylıkla yerine getirmemiş, büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalmış hatta bu sıkıntılar bazı peygamberlerin kavmi tarafından öldürülmesine kadar varmıştır.

4. Ümmeti irşad ve terbiye etmek. Zira kıssalar peygamberlerin yaptıkları tebliğ görevi karşısında kendilerine uyan, davetlerini kabul eden insanları ve bunların ulaşacağı sonuçlar ile; onlara uymayan ve bildiği hayatı sürdüren kimselerin dünyada karşılaştıkları akıbeti ve ahirette uğrayacakları azabı tasvir eder; bu suretle eğitir, irşad eder.

5. Bu genel hikmetlerden başka her kıssanın özel bir yeri ve ihtiva ettiği hikmetleri bulunmaktadır.⁵

Kur'an kıssalarının ihtiva ettiği hikmet ve mesajlar, tefsir kaynaklarında müfessirlerin meşreb, ilmi birikim ve metoduna göre farklı biçimlerde tefsir edilmiştir. Bilindiği gibi Kur'an yorumu demek olan tefsir; rivayet, dirayet ve işari tefsir olmak üzere üç temel kategoriye ayrılır. Rivayet tefsirleri, metotları gereği kıssalarla ilgili uzun rivayetlere yer vermiş, söz konusu kıssa etrafında -varsa- Hz. Peygamberin veya sahabenin kavillerini nakletmiştir. Dirayet tefsirleri, kıssalara rivayetlerden başka akli unsurları katarak yaklaşmaya çalışmış; işari tefsirler ise sarîh ve zahir manalarının yanısıra tasavvufî hayatla ilgili işaret ve nükteler yakalamaya çalışmıştır.

Kendisine has usûl ve özellikleri olan Risâle-i Nur tefsirinin peygamber kıssalarını ele alışı ve hikmetlerini ortaya koyuşu diğer tefsirlerin ortak yönlerini muhafaza ile birlikte, bazı farklı açılımlar sunan bir karakter arz etmektedir. Burada Nurların kıssaları ele alışıyla ilgili metodolojik özellikleri sıralamak amaçlanmadığı için bir temel prensibe işaret edip Hz. Yunus (a.s.)'ın kıssası örneğinde bazı tespitler yapmaya çalışmakla yetinilecektir.

Said Nursi'nin İşaratü'l-İ-câz'ın başında belirttiği üzere Kur'an'ın takip ettiği temel maksatlar tevhid, nübüvvet, ahiret, adalet ve ibadet olmak üzere dördtür. Bu maksatlar Kur'an'ın bütününde, surelerinde, ayetlerinde, kelimalarında hatta kelimelerinde sarahaten veya işareten ya da remzen bulunmaktadır.⁶ Dolayısıyla Kur'an'daki peygamber kıssalarının verildiği ayetlere öncelikle bu temel prensip içinde bakmak, asıl hedeflenen hususun bu dört konuyla ilgili olduğunu dikkate almak gerekir.

Kur'an-ı Kerim'de Yunus (a.s.)'ın kıssasına üç yerde temas edilir. Kısmen ayrıntılı olarak Saffat suresi'nde 10, Enbiya suresinde 2, Yunus suresinde de 1 ayetle açıklamada bulunulur. Saffat suresindeki (ayet: 139-148) ayetler şöyledir: "Doğrusu Yunus da peygamberlerdendir. Dolu bir gemiye kaçmıştı. Gemide olanlarda karşılıklı kura çekmiş ve sonuçta yenilenlerden olmuştu, bu sebeple de denize atılmıştı. Kendini kınarken onu bir balık yutmuştu. Eğer Allah'ı tesbih edenlerden olmasaydı tekrar diriltileceği güne kadar balığın karnında kalacaktı. Halsiz bir durumda iken kendisini sahile çıkardık. Onun için geniş yapraklı bir bitki yetiştirdik. Onu yüzbinden daha çok kişiye peygamber olarak gönderdik. Sonunda da inandılar. Bunun üzerine biz de onları bir süreye kadar geçindirdik."

Yunus suresinde (ayet: 98) ise şöyle zikredilir: "Bir bölge halkı inanmalı değilmiydi ki imanları kendilerine fayda versin! İşte Yunus'un milleti inandığı zaman dünya hayatında aşağılığı gerektiren azabı onlardan kaldırdık ve onları bir süre daha bu dünyada geçindirdik."

Enbiya suresindeki (ayet: 87-88) ayetler de şöyledir: "Zünnun (Yunus) hakkında söyledığımızı de hatırla. O, öfkelenerek, kendisini sıkıntıya sokmayacağımızı sanmıştı; fakat sonunda karanlıklar içinde "Senden başka ilah yoktur. Sen münezzehsin, doğrusu ben haksızlık edenlerdenim" diye yalvarmıştı. Biz de ona cevap vermiş ve üzüntüden kurtarmıştık. İnananları böyle kurtarıyoruz."

Görüldüğü gibi Yunus suresindeki ayette onun kavminden bahsedilmiş, Saffat suresinde gemiye binişi, kurada yenik düşmesi, denize atılması, balık tarafından yutulması, tesbih ehlinden olduğu için kurtarılışı; Enbiya suresindeki ayetlerde ise onun öfkeli olarak kavminden ayrılışı, karanlıklar içinde (balık karnında) Allah'a münacaat edişi, Allah'ın da bu münacaatı kabul edip onu kurtarışı anlatılmaktadır.

Tefsir kaynakları söz konusu ayetlerle ilgili geniş yorumlar yapmaktadır. Risâle-i Nur (Bakara suresini 33. ayetine kadar tefsir eden İşaratü'l-İ-câz hariç) Fatiha'dan Nas suresine kadar ayetleri sıra ile alıp yorumlayan bir tefsir olmadığı için, bu üç suredeki yaklaşımları inceleme imkânı yoktur. Ancak Said Nursi, Yunus (a.s.)'ın balık karnında Allah'a yaptığı münacaatla ilgili bir bahis telif etmiş (Birinci Lem'a), bu vesileyle Enbiya suresindeki 87. ayet çerçevesinde bazı noktalar

üzerinde durmuştur. Aynı zamanda dua olarak da okunan ve okunması tavsiye edilen “manacaat”ın pek çok “envarı” bulunduğunu belirtmiş ve bunlardan yalnız birisine temas edeceğini kaydetmiştir. Şu halde bu Lem’a’da ele alınan husus Kur’an kıssalarına nasıl yaklaşılabileceğinin tek ve kesin yaklaşımını değil, bunlardan birisini ifade etmektedir.

Said Nursi’nin bu ayet vesilesiyle yaptığı izaha geçmeden önce küçük bir mukayese imkânı vermesi açısından bir rivayet, bir dirayet bir de işari tefsirden örnek vermek isabetli olacaktır.

En önemli rivayet tefsirlerinden olan Taberi’nin “Camiü’l-beyan”ında Yunus’un münacaatıyla ilgili ayet hakkında İbn Abbas, Katade, Vehb b. Münebbih gibi şahıslardan nakiller yapılır ve rivayetlerin farklılığına göre onun 1 gün ile 40 gün arasında değişen bir sürede balık karnında kaldığı aktarılır, bu münacaatı okumanın faziletiyle ilgi hadis zikredilir sonra diğer ibarelerle ilgili nakillere geçilir.⁷

İslam dünyasında gördüğü rağbet dolayısıyla dirayet tefsirlerinin önde gelenlerinden sayılan Fahreddin er-Razi’nin Yunus’un münacaatıyla ilgili yorumu şudur: Ayette yer alan “en la ilahe” ifadesi “bi ennehü...” takdirindedir ve teyid ifade eder. “Sübhanke”nin takdiri “Allah’ım seni, bunu bir zulüm olarak veya intikam alma arzusuyla yahut da, beni bu balığın karnından kurtarmaktan aciz olduğun için yapmış olmamdan tenzih ederim. Aksine sen bunu, uluhiyyetin hakkı ve hikmetinin muktezası olarak yaptın” şeklindedir. “İnni küntü mine’z-zalimin” ifadesiyle de O şöyle söylemek istemiştir: Ben zalimlerden oldum, şimdi ise tevbe edip pişman olanlardanım. Binaenaleyh bu sıkıntıyı benden kaldır! Ayrıca Razi bir rivayetten yola çıkarak Yunus’un balığın karnında iken balığın tesbihini duyduğunu sonra da kendisinin Allah’ı tesbih ettiğini anlatır.⁸

İşari tefsirler içinde özel bir yeri olan “Ruhu’l-meâni” de ise dünya denizine atılan, nefis-i emmare balığı tarafından çiğnenip öğütülen, nefis balığınca da yutulan insan ruhunun durumu, Yunus peygamberin durumuna benzetilir. Bundan kurtulmanın son derece zor olduğu belirtilir ve çarenin Yunus peygamber gibi Allah’ı tesbih ve tenzih etmek olduğu söylenir.⁹

Yunus kıssasında “onun duası, münacaatı” ile ilgili üç türdeki tefsirlerin yaklaşımı kabaca böyle olmakla birlikte bunların tamamında kısaca geniş bir şekilde ortaya konur. Müfessirler kendi metotları çerçevesinde konuyla ilgili nakilleri, ayetler arasındaki itibatları, kurra arasındaki farklılıkları, ayetteki bazı hususların farklı gibi görünen diğer ayetlerle tevfiği gibi konuları beyan ederler.

Yukarıda işaret ettiğimiz üzere Said Nursi, Lem’alar isimli eserinin Birinci Lem’asını Yunus (a.s)’ın münacaatına tahsis etmiştir. Müellif bahsin başında bu münacaatın en azim bir münacaat ve dualara en mühim bir icabet vesilesi olduğunu söyledikten sonra onun kıssasını¹⁰ iki cümleyle şöyle özetler: “Denize atılmış, büyük bir balık onu yutmuş. Deniz fırtınalı ve gece dağdağalı ve karanlık ve her taraftan ümit kesik bir vaziyette ‘La ilahe ente Sübhaneke inni küntü mine’z-zalimin’ münacaatı, ona sür’aten vasıta-i necat olmuştur.”¹¹

Said Nursi tamamen teknik bilgiler olan ve kıssanın mesajıyla doğrudan alakalı olmayan, Kur’an’da geçmediği için kesin olarak bilinmesi de zor olan detaylara girmeksizin kıssayı bu şekilde özetledikten sonra Yunus’un kurtulmasına vesile olan bu münacaatın sırrını zikreder. Ona göre Yunus peygamberin balık karnında iken bulunduğu şartlarda bütün sebepler devre dışı kalmıştır. O’nu o şartlardan kurtaracak yalnız hükmü balığa, denize, geceye ve semaya geçebilen bir Zat olabilir. Çünkü gece, deniz ve balık onun aleyhinde birleşmişlerdir. Onu ancak emrini bu üçüne birden geçiren Zat kurtarabilir ve sahile çıkarabilirdi. Aksi halde bütün insanlar onun hizmetçisi ve yardımcısı olsaydılar bile yapacakları hiçbir şey olmazdı. Zira sebeplerin tesiri yoktur. Yunus (a.s.) bu hakikati bizzat gördüğü için samimi bir münacaatta bulunmuş, “La ilahe illa hu” diyerek onun mutlak uluhiyetini ve birliğini söylemiş, “Sübhanke” diyerek onu bütün noksanlıklardan tenzih etmiş, “inni küntü mine’z-zalimin” diyerek de kendisinin haksızlık yapanlardan olduğunu belirtmiş, hatasını itiraf edip yardım talebinde bulunmuştur. Bu münacaat üzerine bütün sebepleri elinde bulunduran Allah yardımını esirgememiş; geceyi, denizi ve balığı onun emrine vermiştir. Bu suretle Allah, balığın karnını bir çeşit denizaltı hükmüne getirmiş, dalgalı denizi bir sahra haline dönüştürmüş, gökyüzünü bulutlardan arındırıp ayı, bir lamba gibi başı üzerinde bulundurmıştır. Yine bu sayede kendisini tehdit eden bütün mahlukatı kendisine dost olan ve tebessümde bulunan bir şekle çevirmiş, nihayet onu sahile çıkarmıştır.¹²

Yunus peygamberin münacaatındaki sırrı bu şekilde beyan eden Said Nursi, kendi durumumuzla Yunus'un durumu arasında benzerlikler kurarak, daha doğrusu benzerliklere dikkat çekerek Yunus (a.s.)'in münacaat etmeden önceki durumundan yüz derece daha müthiş bir vaziyette olduğumuzu söyler. Ona göre gecemiz, istikbaldir. Gaflet dolu bir bakışla istikbalimiz onun gecesinden çok daha karanlık ve dehşet vericidir. Denizimiz, üzerinde yaşadığımız şu yer yuvarlığıdır. Bu denizin her dalgasında binler cenaze bulunuyor. Yunus'un denizinden bin derece daha korkuludur. Balığımız, nefsanî isteklerimizdir. Ebedî hayatımızı sıkıp bizi Yaratıcımızdan uzaklaştırmaya çalışıyor. Bu balık, Yunus'un balığından bin derece daha zararlıdır. Zira onun balığı yüz sene bile olmayan dünya hayatını tehdit ederken, bizim balığımız milyonlarca senenin mahvına çalışmaktadır.¹³

Çeşitli açılardan içinde bulunduğumuz durumu Yunus (a.s.)'in durumuyla karşılaştırıp ondan bin derece daha korkutucu olduğunu belirten Said Nursi, bu durumda yapılacak tek şeyin Hz. Yunus gibi bütün sebeplerden yüzümüzü çevirip, tüm sebepler zincirini elinde tutan Allah'a yönelerek "La ilahe illa ente Sübhaneke inni küntü mine'z-zalimin" demek olduğunu belirtir ve şöyle der: "Kesin olarak anlamalıyız ki gaflet ve dalaletimiz sebebiyle aleyhimize ittifak eden istikbal, dünya ve heva-yi nefsin zararlarını def edecek yalnız O Zat olabilir ki istikbal emri altında, dünya hükmü dairesinde, nefsimiz idaresi tahtındadır". Sonra sorar: "Acaba en ince ve en gizli hatırat-ı kalbimizi bilen göklerin ve yerin yaratıcısından başka kim vardır? Ve bizim için istikbali ahiretin icadıyla ışıklandıracak ve dünyanın yüz bin boğucu dalgalarından kurtaracak -haşa- Zat-ı Vacibü'l-Vücut'dan başka hiç bir şey, hiçbir cihette, O'nun izin ve iradesi olmadan imdad edemez ve halaskâr olamaz."¹⁴

Yaptığı münacaat sayesinde balığın onun için bir binek, denizin güzel bir sahra, gecenin de mehtaplı bir hal aldığını tekrarlayan Said Nursi, kurtuluşa ulaşmamız için halimizin, haline çok benzediği Yunus gibi münacaat ve dua etmemiz gerektiğini vurgular. Bu münacaat dolayısıyla "'la ilahe illa ente' cümlesiyle istikbalimize, "sübhaneke" ifadesiyle dünyamıza, "inni küntü mine'z-zalimîn" fıkrasıyla nefsimize ilahi merhamet nazarını celbetmeliyiz" der. İmanın verdiği bakış açısıyla istikbale nazar etmeyen ve geleceği Kur'an'ın aydınlığıyla görmeyen kimseler için geceler sürekli, karanlıklar kalıcıdır. Geleceğin aydınlanması, karanlığın delinmesi ancak iman nuru ve Kur'an mehtabıyla gerçekleşir. Kur'an'ın hakikatları çerçevesinde hayata bakan kimseler bu hakikatlardan oluşan manevî gemiye binip hayatını aydınlıklar içerisinde geçirebilir ve dünya-ahiret selametine ulaşabilirler. Aynı zamanda Kur'an terbiyesiyle nefis, onun bize değil bizim ona bindiğimiz bir binek, ve bizi ebedî hayatımızda selamete götüren kuvvetli bir vasıta olur.¹⁵

Said Nursi söz konusu Lem'ada, son olarak, insanın küçük bir mikroptan kıyametin kopmasına kadar etrafındaki her çeşit olumsuzluktan korkan ama aynı zamanda evini, çevresini, alemi seven ve cennete iştia duyan bir varlık olduğunu belirterek "Elbette böyle bir insanın Ma'budu, Rabbi, melcei, halaskârı, maksudı öyle bir Zat olabilir ki, umum kâinat O'nun kabza-i tasarrufunda, zerrat ve seyyarat dahi taht-ı emrindedir. Elbette öyle bir insan daima Yunusvari 'La ilahe illa ente sübhaneke inni küntü mine'z-zalimîn' demeye muhtaçtır" der.¹⁶

Görüldüğü gibi Said Nursi, Yunus (a.s.)'in kıssasında daha ziyade onun münacaatı üzerinde durmuş, Lem'anın başına koyduğu ibarede anlattıklarının bu münacaatın tüm çerçevesini değil, taşıdığı binler hikmet ve nurundan yalnız biri olduğunu bildirmiştir. Bu Lem'a'da Yunus peygamberin kıssasının detayı yerine, onun bizim hayatımıza bakan yönüne ağırlık vermiştir. Bu çok önemli bir metodolojik bakıştır. Zira kıssanın detayının, elementer bilgi listesini artırmanın dışında çok önemi yoktur. Yunus peygamberin gönderildiği bölge, bindiği geminin özellikleri, atıldığı denizin ismi, karnında kaldığı balığın cinsi, orada geçirdiği günlerin sayısı, denizden çıkarıldığı sahil ve orada sarındığı bitkinin adı vs. hususlar önem teşkil etmemektedir. Asıl üzerinde durulan husus, bizim hayatımızın onun hayatıyla benzerlik arzeden yönlerini görmek, ilgili ayetin verdiği dersi alarak yapmamız gereken görevleri tespit etmektir. Said Nursi, Yunus peygamberin kıssasını bu temel üzerine oturtturarak sunmuştur. Bu, aynı zamanda diğer peygamber kıssalarına (hatta evliya menkıbelerine) nasıl yaklaşılacağına dair de çok önemli bir metodolojik yaklaşım teşkil etmektedir.¹⁷

Esasında ayet-i kerimelere bakıldığında kıssalardan söz edilişinin de temelinde bu vardır. Bundan dolayı ayetlerde hem kıssalarla ilgili detay yoktur hem de bazen bir kıssanın tamamı değil sadece bir parçası yahut bir safhası vardır. Ayetler kıssalardaki hadisenin meydana geldiği yer, kişiler ve zamandan genellikle söz etmez. Zira ayetlerde verilen mesaj, nerede ve hangi zamanda yaşamış yahut yaşamakta olursa olsun bütün insanlarıdır. Bu bakımdan bütün kıssalar tarihte olup bitmiş kuru olaylar yığını değil, ilahi hikmet ve mesajlarla dolu canlı ve taze hadiselerdir.

Zamana ve yaşanan bölgelere göre adetler, eğitim durum, teknolojik gelişim değişiklikler arz etmekle beraber, insan aczi, zayıflığı, çeşitli hastalık ve sıkıntılara maruz kalması ve ölümlüğü gibi temel yapısı itibarıyla aynıdır. İnanma- inanmama, iyi-kötü gibi hususlar açısından insan toplulukları yaşadıkları yer ve zaman ne olursa olsun aynıdır. Dolayısıyla hemen her peygamber kıssasında kendi psikolojik yönümüz ve içinde yaşadığımız toplum açısından çok benzerlikler görebiliriz. Bu noktadan hareketle Adem ve İblis'i, İbrahim ve Nemrud'u, Musa ve Firavn'ı, Hz. Peygamber ve Ebu Cehil'i inanç ve tutumları itibarıyla her zaman hem içimizde hem çevremizde görebiliriz. Bu noktada Kur'an kıssalarının mesajına çok ihtiyacımız vardır. Kıssalara bir dönemde vuku bulmuş tarihi hadiseler olarak değil, insan gerçeğinin yansıması olarak bakıldığında dünyevi ve uhrevi açmazlarımız, türlü problemlerimiz ve sıkıntılarımız için ilahi beyanın canlı, açık ve keskin mesajlarını alabilir. Said Nursi'nin Yunus (a.s.)'in münacaatı ile ilgili izahları bizim için güzel ve sağlam bir örnek niteliğindedir.

Dipnotlar:

1. Bkz. İbn Manzur, Lisanü'l-Arab, KSS md.
2. Ragıb el-İsfehani, Müfredatü'l-Kur'an (Beyrut 1412/1992). s. 671.
3. en-Nisa (4); 164.
4. Bkz. İsmail Paşa, İzahü'l-meknun (Tahran 1378), II, 228.
5. Ebu İshak Ahmed b. Muhammed en-Nisaburi, Kasasü'l-enbiya (Beyrut 1405/1985), s. 2-3.
6. Bkz. Said Nursi, İşaratü'l-i'caz (trc. Abdülmecid Nursi), İstanbul 1978, s. II-12.
7. Bkz. Ebu Ca'fer Muhammed b. Cerir et-Taberi, Camiü'l-beyan (Beyrut 1405/1984), XVII, s. 79.
8. Fahreddin er-Razi, Tefsir-i Kebir (trc. Suat Yıldırım ve dğr.) Ankara 1993, XVI, s. 220.
9. İsmail Hakkı Bursevi, Tefsiru ruhi'l-meani (İstanbul 1389), V, s. 517.
10. Yunus Peygamberin kıssası çeşitli kaynaklarda kısmen değişen bazı farklılıklarla sunulmakla beraber kısaca şöyle verilebilir: İsrailoğulları peygamberlerinden olan Yunus, gönderildiği Ninova halkını hakka davet etmiş, fakat onlar eski inançlarını sürdürmüşlerdir. Bunun üzerine O, inkârlarına devam etmeleri halinde 40 güne kadar kendilerine bir azap geleceğini ve şehrin yerle bir olacağını bildirmiştir. Onların buna da aldırmaz etmemeleri üzerine üzülmeye ve kızarmaya başlayanlardan ayrılmış ve dolu bir gemiye binmiştir. Halbuki bulunduğu yeri terketmesi için Allah'tan bir emir gelmemiştir. Bu yüzden gemi hareket edememiş, kaptan "içimizde suçlu bir adam olmalı, kur'a atalım kime çıkarsa onu denize atalım" demiştir. Atılan kura Yunus'a çıkmış o da "suçlu benim" diyerek kendisini denize atmıştır. Akabinde onu bir büyük balık yutmuştur. Rivayetler farklı olmakla beraber 1 gün veya 40 gün civarında balığın karnında kalan Yunus (a.s.) yaptığına pişman olmuş ve tevbe etmiştir. Allah da onun tevbesini kabul etmiş ve sahile çıkarmıştır. Allah ona yeniden sağlık ve kuvvet vermiş, yeniden Ninova'ya doğru yönelmiştir. Ancak öğrendiğine göre kendisinin denize atladığı gün gök kararmış, şehri kara bir bulut kaplamış, ahali büyük bir korkuya kapılmıştır. Yunus'u aramış fakat bulamamışlardır. Yüksekçe bir tepeye çıkıp samimi tevbe etmişler, Allah'ta üzerlerinden azabı kaldırmıştır. Yunus peygamber şehre yeniden döndüğünde ahali kendisini dinleyip davetine icabetmiştir. Sonradan yine bir çok olay vuku bulmuştur. (bk. Semih Atıf, Kasasü'l-enbiya (Beyrut 1408/1988), s. 625-532; İbn Kesir, Kasasü'l-enbiya (Beyrut 1402/1882), s. 390-402.
11. Said Nursi, Lem'alar (İstanbul 1990), s. 5.
12. Lem'alar, a.y.
13. Lem'alar, a.y.
14. Lem'alar, a.y.
15. Lem'alar, a.y.
16. Lem'alar, a.y.
17. Nitekim İkinci Lem'a'da Eyyûp Pergamberin kıssasına temas eden Said Nursi meseleyi aynı bakış açısıyla inceler ve manevi hastalıklarımız bakımından Eyyûp peygamberden daha fazla hasta olduğumuzu belirtir, ilgili kıssadaki mesaj çerçevesinde yorum ve değerlendirmeler yapar.